

NTABINT ΦΕΝΚΙΝΟΣ

Η έκπληξη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μετάφραση:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΞΕΝΑΡΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

«Δεν θα συμφιλιωνόμουν με τα πράγματα, ακόμη
κι αν η κάθε στιγμή, αυτονομούμενη από το χρόνο,
ερχόταν και μου έδινε ένα φιλί».

ΣΙΟΠΑΝ

Η ΝΑΤΑΛΙΑ ήταν μάλλον διακριτική (μ' ένα είδος ελβετικής διακριτικότητας). Είχε περάσει την εφηβεία της χωρίς συγκρούσεις και πάντα σεβόταν την αποκλειστική χρήση των πεζοδρόμων από τους πεζούς. Στα είκοσί της έβλεπε το μέλλον σαν μια υπόσχεση ευτυχίας. Της άρεσε να γελά και να διαβάζει, αν και οι δυο αυτές ασχολίες σπάνια συνέπιπταν χρονικά, αφού προτιμούσε τις λυπητερές ιστορίες. Καθώς όμως η λογοτεχνική κατεύθυνση δεν ήταν κάτι ιδιαίτερα πρακτικό για τα γούστα της, αποφάσισε να σπουδάσει Οικονομικά. Αν και το ύφος της ήταν μονίμως ονειροπόλο, δεν ήταν από τους ανθρώπους που τους αρέσει το «περίπου», το «σχεδόν» και το μισό. Περνούσε ατέλειωτες ώρες μελετώντας την καμπύλη του ΑΕΠ της Εσθονίας, μ' ένα παράξενο χαμόγελο να διαγράφεται στο πρόσωπό της. Στο δρόμο προς την ενηλικίωση, μερικές φορές σκεφτόταν την παιδική της ηλικία· στιγμές ευτυχίας, συμπυκνωμένες σε μερικές εικόνες, τις ίδιες πάντοτε: να τρέχει σε μια παραλία, να ανεβαίνει σ' ένα αεροπλάνο, να κοιμάται στην αγκαλιά του μπαμπά της. Δεν ένιωθε όμως

κανενός είδους νοσταλγία, ποτέ – κάτι που σπάνια συναντάει κανείς σε μια Ναταλία.¹

2

ΣΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ αρέσει να λένε ο ένας στον άλλον ιστορίες, να σκέφτονται ότι η δική τους συνάντηση ήταν ένα σπάνιο και εξαιρετικό γεγονός – κι έτσι, τα αμέτρητα σμιξίματα που έχουν γίνει με τον πιο κοινότοπο τρόπο εμπλουτίζονται με τέτοιες λεπτομέρειες ώστε η σχέση να φαντάζει σχεδόν εκστατική. Τελικά, μάλλον το καθετί χρειάζεται την ανάλυσή του.

Η Ναταλία και ο Φρανσουά γνωρίστηκαν στο δρόμο. Το καμάκι παραμένει πάντα μια κάπως ευαίσθητη υπόθεση. Η γυναίκα θα αναρωτηθεί οπωσδήποτε μήπως εκείνος κάνει όλη την ώρα αυτή τη δουλειά... Ο άντρας θα ισχυριστεί πως πρώτη του φορά το τόλμησε... Αν τον ρωτήσεις, σίγουρα θα σου πει ότι μια ξαφνική και πρωτόγνωρη επιφοίτηση του επέτρεψε να κατανικήσει τη μόνιμη δειλία του. Η γυναίκα θα σου απαντήσει αυτόματα ότι δεν έχει χρόνο για καμάκι. Η Ναταλία δεν αποτέλεσε την εξαίρε-

1. Οι Ναταλίες συνήθως έχουν ροπή προς τη νοσταλγία. (Σ.τ.Σ.)
[Εφεξής, όλες οι υποσημειώσεις με αριθμηση είναι Σημειώσεις του Συγγραφέα.]

ση στον κανόνα. Ήταν όμως βλακεία της, γιατί στην πραγματικότητα δεν είχε τίποτα να κάνει και της άρεσε η ιδέα να την πλησιάσει ένας άντρας έτσι. Κανείς δεν το είχε τολμήσει ως τότε. Πολλές φορές αναρωτιόταν μήπως έδειχνε πολύ γκρινιάρα ή τεμπέλα. Μια φίλη της τής είχε πει: «Δεν σε σταματάει κανείς στο δρόμο, γιατί δείχνεις γυναίκα που την κυνηγάει ο χρόνος».

Όταν ένας άντρας πλησιάζει μια άγνωστη, το κάνει για να της πει κάποιο κομπλιμέντο. Δεν υπάρχει αρσενικό που θα σταματούσε μια γυναίκα για να της πετάξει στα μούτρα: «Μα πώς τα φοράς αυτά τα παπούτσια; Τα δάχτυλα των ποδιών σου μοιάζουν φυλακισμένα σε γκουλάγκ. Ντροπή! Είσαι ο Στάλιν των ποδιών σου!» Ποιος θα 'λεγε κάτι τέτοιο; Πάντως όχι ο Φρανσουά, ο οποίος, ακολουθώντας τη φωνή της λογικής, περιορίζεται σε κομπλιμέντα και αβρότητες. Προσπάθησε μάλιστα να εξηγήσει κάτι, που το πιθανότερο είναι να μην εξηγηθεί ποτέ σ' αυτό τον κόσμο: την αναστάτωση. Γιατί διάλεξε να σταματήσει τη συγκεκριμένη γυναίκα; Τέλος πάντων, πήρε την πρωτοβουλία. Ένωσε μέσα του κάτι πρωτοφανές, σχεδόν παιδικό, σαν την τρέλα με το κυνηγητό που είχαμε παιδιά. Εκείνη εξέπεμπε μια συγκινητική φυσικότητα και απλότητα, κι εκείνος σκέφτηκε ότι με μια τέτοια ακριβώς γυναίκα θα ήθελε να περάσει ένα Σαββατοκύριακο στη Γενεύη. Προσπάθησε λοιπόν να πάρει την τύχη του στα δυο του τα χέρια – εκείνη τη στιγμή μάλιστα θα προτιμούσε να είχε τέσσερα. Πόσο μάλλον που για τον Φρανσουά ήταν πράγματι

η πρώτη φορά. Εδώ και τώρα, σε τούτο δω το πεζοδρόμιο, έγινε η συνάντησή τους. Η εισαγωγή κλασική – μα από εκείνες τις εισαγωγές οι οποίες συνήθως μας βάζουν σε καταστάσεις που, στη συνέχεια, μόνο κλασικές δεν αποδεικνύονται.

Αφού ψέλλισε τις πρώτες λέξεις, ξαφνικά όλα έγιναν πεντακάθαρα στο μυαλό του. Τα λόγια του τα ενέπνεε η γεμάτη πάθος πλην όμως συγκινητική ενέργεια που προσφέρει η απελπισία. Σε αυτό ακριβώς συνίσταται η μαγεία του παράδοξου: η κατάσταση ήταν τόσο δύσκολη που, στο τέλος, τα βόλεψε εύκολα. Ύστερα μάλιστα από τριάντα δευτερόλεπτα κατάφερε να την κάνει να σκάσει κι ένα χαμόγελο· ήταν το πρώτο ρήγμα στην ανωνυμία που τους χώριζε. Δέχτηκε να πάνε για καφέ, οπότε εκείνος κατάλαβε πως η κοπέλα δεν βιαζόταν καθόλου. Του φάνηκε πολύ παράξενο να μοιράζεται κάτι με μια γυναίκα που μόλις είχε μπει στο οπτικό του πεδίο. Ανέκαθεν του άρεσε να χαζεύει τις γυναίκες στο δρόμο. Θυμόταν κιόλας πως, παλιά, ήταν ο ρομαντικός νεαρός που συνόδευε τις κοπέλες των καλών οικογενειών μέχρι την πόρτα του σπιτιού τους. Στο μετρό συχνά άλλαζε βαγόνι για να 'ναι κοντά σε κάποια επιβάτισσα που την είχε κιαλάρει από μακριά. Αν και υποταγμένος στην τυραννία των αισθήσεων, παρέμενε ρομαντικός, αφού πίστευε πως όλες οι γυναίκες θα εκμηδενίζονταν μπροστά στη μία και μοναδική εκπρόσωπο του φύλου.

Τη ρώτησε τι ήθελε να πει. Η επιλογή της ήταν αποφασιστικής σημασίας. «Αν παραγγείλει ντεκαφεϊνέ, σηκώνομαι και φεύγω», σκέφτηκε. Κανείς δεν έχει δικαίωμα να πίνει ντεκαφεϊνέ σε τέτοια ραντεβού. Είναι το λιγότερο ευχάριστο ρόφημα που υπάρχει. Αλλά και το τσάι δεν πάει πίσω. Δεν είναι λίγα λεπτά που συναντήθηκαν, και εκείνος υφαίνει ήδη τον ιστό της ιστορίας τους. Το δίχως άλλο, τις Κυριακές τα απογεύματα θα τα περνάνε μαζί βλέποντας τηλεόραση· υπάρχουν και χειρότερα: να τα περνάνε στο σπίτι των πεθερικών. Ναι, είναι οριστικό, το τσάι σημαίνει μια ωραία, ζεστή οικογενειακή ατμόσφαιρα. Συνεπώς, τι θα έπρεπε να παραγγείλει; Κάτι οιοπονευματώδες; Μπα, τέτοια ώρα δεν ταιριάζει. Μια γυναίκα που αρχίζει και πίνει έτσι στα καλά καθούμενα μπορεί να την πάρει κανείς από φόβο. Δεν θα ήταν σωστό να ζητήσει ούτε καν ένα ποτήρι κόκκινο κρασί. Ο Φρανσουά εντωμεταξύ, περιμένοντάς την να αποφασίσει τι θα πει, συνέχιζε την υγρομετρική ανάλυση της πρώτης εντύπωσης που του είχε κάνει η γυναίκα. Τι υγρά απέμεναν; Η Coca-Cola ή κάποιο άλλο αναψυκτικό... Α, όχι, δεν είναι δυνατόν, δεν ταιριάζει σε γυναίκα. Άσε που θα έπρεπε να ζητήσει και καλαμάκι... Τελικά ο Φρανσουά σκέφτηκε πως ένας χυμός θα ήταν ό,τι έπρεπε. Μάλιστα· ο χυμός θα ήταν μια χαρά. Είναι κοινωνικός, ευχάριστος – και όχι πολύ επιθετικός. Θα σημαίνει ότι η κοπέλα είναι γλυκιά και ισορροπημένη. Τι χυμό όμως; Καλύτερα να αποφύγει τα πολύ τετριμμένα, χυμό μήλο ή πορτοκαλάδα, παραείναι μπανάλ. Πρέπει να είναι κανείς πρωτότυπος, δίχως όμως να φτάνει στην

εκκεντρικότητα. Ένας χυμός παπάγια ή γκουάβ θα προξενούσε φόβο. Όχι, όχι, το καλύτερο θα ήταν να επιλέξει κάτι ενδιαμέσο, βερίκοκο, ας πούμε. Μάλιστα, αυτό είναι. Ένας χυμός βερίκοκο θα ήταν η τέλεια παραγγελία. «Αν παραγγείλει χυμό βερίκοκο, την παντρεύομαι», σκέφτηκε ο Φρανσουά. Εκείνη τη στιγμή η Ναταλία σήκωσε το κεφάλι της από τον κατάλογο σαν να την απασχολούσε κάτι πολύ σοβαρό. Το ίδιο ακριβώς που σκεφτόταν και ο άγνωστος απέναντί της.

«Θα πάρω ένα χυμό...»

«...;»

«Ένα χυμό βερίκοκο μάλλον».

Την κοίταξε σαν να είχε μπροστά του έναν διαρρήκτη της πραγματικότητας.

Το ότι δέχτηκε να πει καφέ μ' έναν άγνωστο σήμαινε ότι είχε πέσει στα δίχτυα της γοητείας του. Της άρεσε με την πρώτη ματιά αυτό το μείγμα ευθύτητας και αδεξιότητας – κάτι ανάμεσα σε Πιέρ Ρισάρ* και Μάρλον Μπράντο. Η εμφάνισή του είχε κάτι που τη γοήτευε πολύ στους άντρες: έναν ελαφρύ στραβισμό· πολύ ελαφρύ, μα ορατό. Και ήταν, βέβαια, πολύ παράξενο που εκείνος διέθετε το συ-

* Γεννημένος το 1934 στη Γαλλία, θεωρείται από τους πιο σημαντικούς ηθοποιούς της γενιάς του. Το 2006 τιμήθηκε με το βραβείο Σεζάρ για τη συνολική του προσφορά στον κινηματογράφο. [Εφεξής όλες οι Σημειώσεις της Επιμελήτριας σημειώνονται με αστερίσκο.]

γκεκριμένο χαρακτηριστικό. Άσε που τον έλεγαν και Φρανσουά. Πάντα της άρεσε αυτό το όνομα· ήταν κομψό και ήρεμο, όπως ακριβώς φανταζόταν την αγαπημένη της δεκαετία του '50. Τώρα της μιλούσε με ολοένα και μεγαλύτερη άνεση. Δεν υπήρχε μεταξύ τους κανένα χάσμα επικοινωνίας, καμιά αμηχανία, καμιά ένταση. Δεν είχαν περάσει καλά καλά δέκα λεπτά, και η αρχική σκηνή με το καμάκι στο δρόμο είχε ξεχαστεί. Είχαν την εντύπωση πως ήδη γνώριζαν ο ένας τον άλλο και είχαν συναντηθεί για να τα πουν. Όλα κυλούσαν τόσο απλά και φυσικά, που το πράγμα καταντούσε ενοχλητικό. Τόσο απλά και φυσικά, που απαξίωνε όλα τα προηγούμενα ραντεβού, στα οποία έπρεπε να μιλάνε, να δείχνουν ότι διαθέτουν χιούμορ, να πασχίζουν να πείσουν ότι είναι κάτι. Η άνεση στην επικοινωνία τους ήταν σχεδόν για γέλια. Η Ναταλία κοιτούσε αυτό το παλικάρι, που δεν της ήταν πια ένας άγνωστος· η ανωνυμία του εξαφανιζόταν σιγά σιγά μπρος στα μάτια της. Προσπαθούσε να σκεφτεί πού πήγαινε τη στιγμή που τον συνάντησε. Δεν καλοθυμόταν. Πάντως δεν ήταν από εκείνες που παίρνουν τους δρόμους χωρίς λόγο. Μήπως ήθελε να περπατήσει στα ίχνη του μυθιστορήματος του Κορτάσαρ που μόλις είχε διαβάσει; Η λογοτεχνία ήταν εκεί, παρούσα, ανάμεσά τους. Ναι, αυτό ήταν, είχε διαβάσει το *Κουτσό** και της άρεσαν οι σκηνές όπου οι ήρωες προσπαθούν να συναντηθούν στο δρόμο, ενώ ακολουθούν

* Χούλιο Κορτάσαρ, *Το κουτσό*, εκδ. Εξάντας 1988, μτφρ. Κώστας Κουντούρης.

δρομολόγια που βγήκαν από τη φράση ενός ζητιάνου. Το βράδυ αναπαριστούσαν τα δρομολογιά τους σκυμμένοι σ' ένα χάρτη, για να δουν ποια στιγμή θα μπορούσαν να είχαν διασταυρωθεί, τότε μπορεί να είχαν περάσει ο ένας δίπλα από τον άλλον. Ορίστε, λοιπόν, πού πήγαινε: σ' ένα μυθιστόρημα.

3

Τα τρία αγαπημένα βιβλία της Ναταλίας

*Η ωραία του Κυρίου του Αλμπέρ Κοέν**

*

*Ο εραστής της Μαργκερίτ Ντυράς***

*

*Ο χωρισμός του Νταν Φρανκ****

* Εκδ. Χατζηνικολή 1990, μτφρ. Ιωάννα Δ. Χατζηνικολή.

** Εκδ. Εξάντας 1985, μτφρ. Χρύσα Τσαλικίδου.

*** Εκδ. Ωκεανίδα 1992, μτφρ. Δημήτρης Ζορμπαλάς.

4

Ο ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΔΟΥΛΕΥΕ στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Μόλις πέντε λεπτά μαζί του αρκούσαν για να καταλάβεις ότι η δουλειά του ήταν τόσο αταίριαστη για εκείνον όσο και για τη Ναταλία η κλίση της στο εμπόριο. Υπάρχει ίσως η δικτατορία του ρεαλισμού, που έρχεται διαρκώς σε σύγκρουση με τις κλίσεις και τα όνειρα των ανθρώπων. Αφού λοιπόν τα είπαμε όλα αυτά, είναι κάπως δύσκολο να μαντέψουμε τι πρόκειται να κάνει ο Φρανσουά στη συνέχεια. Αν και φάνηκε κάπως ντροπαλός τη στιγμή που συναντούσε τη Ναταλία, ήταν ένας άντρας όλο ζωντάνια, γεμάτος ιδέες και ενεργητικότητα. Παθιασμένος, θα μπορούσε να κάνει οποιαδήποτε δουλειά, ακόμη και να πουλάει γραβάτες. Ήταν ένας άντρας που εύκολα τον φανταζόσουν να τριγυρνάει με μια τσάντα πλασιέ στο χέρι και να μοιράζει χειραψίες από δω κι από κει, με την κρυφή ελπίδα να σφίξει και κανένα λαιμό. Διέθετε το εκνευριστικό χάρισμα που έχουν μερικοί άνθρωποι να σου πουλάνε οτιδήποτε. Μαζί του θα μπορούσες να φύγεις για σκι στο βουνό το καλοκαίρι, και να βρεθείς να κολυμπάς στις λίμνες της Ισλανδίας. Ήταν από τους άντρες που μπορεί να έκαναν καμάκι στο δρόμο για πρώτη φορά στη ζωή τους και να έπεφταν στη σωστή γυναίκα. Όλα τού έβγαιναν – γιατί όχι και τα χρηματιστηριακά. Ανήκε στους μαθητευόμενους εκείνους traders που παίζουν εκατομμύρια χάρη στις πρόσφατες αναμνήσεις τους από παρτίδες Monopoly. Με το που έβγαине ωστόσο

από την πόρτα της τράπεζας, γινόταν άλλος άνθρωπος. Άφηνε το δείκτη CAC 40* πίσω του. Η δουλειά του δεν τον εμπόδιζε να ζει τα πάθη του, από τα οποία το πιο μεγάλο ήταν να φτιάχνει παζλ. Ίσως να φαίνεται λίγο παράξενο, μα τίποτα δεν εκτόνωνε καλύτερα το θυμό και την ταραχή του από το να περνάει Σαββατόβραδα ταιριάζοντας μερικές χιλιάδες κομματάκια σ' ένα παζλ. Της Ναταλίας τής άρεσε να βλέπει τον αρραβωνιαστικό της να κάθεται στο σαλόνι, οκλαδόν στο πάτωμα. Θέαμα σιωπηλό. Ξαφνικά σηκώνόταν και φώναζε: «Άντε, έλα, πάμε να βγούμε!» Κι αυτή είναι η τελευταία λεπτομέρεια που πρέπει να διευκρινίσουμε. Δεν του άρεσαν οι αργές, σταδιακές μεταβάσεις· προτιμούσε τις ρήξεις και τα χάσματα, από τη σιωπή στο θυμό και στην οργή.

Με τον Φρανσουά ο χρόνος κυλούσε σαν τρελός. Θα πίστευε κανείς ότι μπορούσε να παραλείπει μερικές μέρες και να φτιάχνει εβδομάδες αλλόκοτες χωρίς Πέμπτες. Δεν είχαν καλά καλά γνωριστεί, και γιόρταζαν ήδη τα δύο χρόνια της σχέσης τους. Δύο χρόνια ανέφελης ευτυχίας, τα οποία θα έκαναν να κοκκινίζουν από ντροπή όλα τα ζευγάρια που ζούνε σπάζοντας πιάτα και πετώντας τασάκια ο ένας στον άλλον. Τους καμάρωναν σαν πρωταθλητές, λες και είχαν πάρει το ροζ φύλλο σε αγώνα μπάσκετ. Η Ναταλία συνέχιζε τις λαμπρές της σπουδές και παράλληλα

* Ο δείκτης 40 αντιπροσωπευτικών μετοχών του παρισινού χρηματιστηρίου.

προσπαθούσε να ξαλαφρώνει τον Φρανσουά από τις έγνοιες της καθημερινότητας. Καθώς είχε διαλέξει έναν άντρα ελάχιστα μεγαλύτερό της, που όμως είχε ήδη στρωμένη δουλειά, εγκατέλειψε την οικογενειακή εστία. Επειδή όμως δεν ήθελε να εξαρτάται από εκείνον οικονομικά, αποφάσισε να δουλεύει μερικά βράδια την εβδομάδα ως ταξιθέτρια σ' ένα θέατρο. Ήταν πολύ ικανοποιημένη με την απασχόλησή της, γιατί αντιστάθμιζε έτσι την αυστηρή ατμόσφαιρα του πανεπιστημίου. Μόλις έπαιρναν τις θέσεις τους οι θεατές, πήγαινε στο πίσω μέρος της αίθουσας και, καθισμένη, έβλεπε ξανά το έργο που το ήξερε απέξω κι ανακατωτά. Κουνώντας τα χείλη της στον ίδιο ρυθμό με τις ηθοποιούς, χαιρετούσε το κοινό τη στιγμή που άρχιζε το χειροκρότημα. Και προτού η ίδια αρχίσει να πουλάει το πρόγραμμα.

Καθώς ήξερε απέξω τα έργα, διασκέδαζε διανθίζοντας την καθημερινότητά της με θεατρικούς διαλόγους· βημάτιζε στο σαλόνι κι έλεγε με νιαουριστή φωνούλα ότι το μικρό γατάκι δεν είναι πια ζωντανό. Τον τελευταίο καιρό, τα βράδια, έπαιζε το *Λορεντζάτσιο* του Μυσέ πετώντας αριστερά και δεξιά σκόρπιες ατάκες δίχως καμιά λογική συνοχή: «Έλα δω, ο Ούγγρος έχει δίκιο» ή «Ποιος σέρνεται μέσα στη λάσπη, στα τείχη του παλατιού μου, βγάζοντας τέτοιες αβάσταχτες κραυγές;» Αυτά άκουγε ο Φρανσουά εκείνη τη μέρα, ενώ προσπαθούσε να συγκεντρωθεί:

«Μπορείς να κάνεις λιγότερη φασαρία;» τη ρωτά.

«Μπορώ».

«Γιατί αυτή τη στιγμή φτιάχνω ένα πολύ σημαντικό παζλ».

Η Ναταλία μεμιάς ησύχασε, από σεβασμό στο ζήλο και την εργατικότητα του αρραβωνιαστικού της. Το παζλ αυτό φαινόταν διαφορετικό από τα άλλα, δεν είχε ούτε πύργους, ούτε πρόσωπα, ούτε σταθερά μοτίβα. Στο λευκό του φόντο διαγράφονταν κόκκινοι κύκλοι, που τελικά σχημάτιζαν γράμματα. Ήταν ένα μήνυμα, σε μορφή παζλ. Η Ναταλία παράτησε το βιβλίο που είχε ανοίξει και έμεινε να παρακολουθεί την εξέλιξη του παιχνιδιού. Ο Φρανσουά γυρνούσε το κεφάλι του κάθε τόσο και την κοιτούσε. Η λύση του μυστηρίου ήταν κοντά. Δεν είχαν απομείνει παρά μόνο λίγα κομμάτια, κι έτσι η Ναταλία μάντεψε το μήνυμα, ένα μήνυμα γραμμένο με επιμέλεια και σχολαστικότητα, καμωμένο από εκατοντάδες κομματάκια. Ναι, τώρα η Ναταλία μπορούσε να διαβάσει καθαρά: «Θες να γίνεις γυναίκα μου;»

5

*Οι τρεις πρώτοι νικητές
του Παγκόσμιου Πρωταθλήματος Παζλ
που διεξήχθη στο Μινσκ
από τις 27 Οκτωβρίου έως την 1η Νοεμβρίου 2008*

1. Ούλριχ Βόικτ – Γερμανία: 1.464 πόντοι
2. Μεχμέτ Μουράτ Σεβίμ – Τουρκία: 1.266 πόντοι
3. Ρότζερ Μπάρκαν – ΗΠΑ: 1.241 πόντοι